

Консорциум „Партньори за ефективно професионално образование“, София, 2014 год.

Задача 6.1. Изготвяне на анализ за резултатите от външното оценяване за всяка една от 20-те секторни мрежи

Анализ на резултатите от външното оценяване. Ефективност на училищата в секторна мрежа ТЪРГОВИЯ.

Съдържание

1. Уводни думи.....	2
2. Икономически показатели и тенденции	2
3. Секторна мрежа Търговия	3
4. Анализ, основан на индикаторите за измерване на ефективността.....	4
Индикатори от група 1: Създадени условия за придобиване на професионална квалификация чрез налична нормативна база, институционална база, материално-техническа база, осигуреност с педагогически кадри, финансово обезпечаване.....	6
<i>Степен на осигуряване на квалифицирани преподаватели по преподаваните професии и специалности</i>	<i>6</i>
<i>Управление на училището в секторна мрежа „Търговия“.....</i>	<i>10</i>
<i>Училищна среда.....</i>	<i>13</i>
<i>Организация на учебния процес и оценяването</i>	<i>16</i>
<i>Партньорства и родителско участие</i>	<i>17</i>
<i>Удовлетвореност на учениците от условията за придобиване на професионална квалификация</i>	<i>19</i>
Индикатори от група 3. Реализация на гражданите, придобили професионална квалификация в икономиката и други сфери на обществения живот	20
<i>Отпаднали ученици</i>	<i>25</i>
<i>Удовлетвореност на учениците от придобиваната професионална квалификация.....</i>	<i>26</i>

<i>Удовлетвореност на работодателите и характеристика на партньорствата им с професионалните гимназии.....</i>	27
5. Провеждане на бенчмаркинг-анализ в рамките на секторните мрежи и определяне на еталони (стандарти) за сравнимост на постигнатите индивидуални, секторни и системни резултати по даден показател.....	27
6. Идентифициране на пропуски и проблемни моменти при въвеждането на ЕСУПО заедно с насоки и препоръки за тяхното коригиране.....	28

1. Уводни думи

Анализът на секторна мрежа „Търговия“ е разработен в рамките на проект BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз“. Анализът следва структурата на анализите на резултатите от външното оценяване и ефективността, предложен за секторните мрежи. След представянето на данни за общия икономически контекст за секторите на икономиката, към които основно има принос секторната мрежа, с фокус и върху очакванията за развитието на пазара на труда, е направен анализ за секторната мрежа, базиран на данните за наблюдаваните индикатори за измерване на ефективността на професионалното образование, част от Единната система за управление на професионалното образование. Бенчмаркинг анализът е представен в отделен документ, допълващ анализите за секторните мрежи.

2. Икономически показатели и тенденции

През периода 2008-2012 секторът на търговията отбелязва стагнация от гледна точка на продажбите – в реално изражение крайното потребление на домакинствата е спаднало с 4.9% за периода, което е драстична промяна спрямо ежегодни растежи от 7-9% преди кризата. Въпреки това, според Националния статистически институт броят на магазините в сектора на търговията се увеличава значително – броят на магазините расте с 13% и достига 126 хиляди към края на 2012 година. Най-бързо се увеличава броят на магазините за плодове и зеленчуци - с 52%, следван от неспециализирани магазини за нехранителни стоки (43%), магазини за месо и месни продукти (41%), както и магазини за алкохол и безалкохолни напитки (40%). Ситуацията не е равномерна в цялата страна – най-голямо е увеличението на магазините в югозападния регион (27%) докато в северен централен район има спад от 2%, а в северозападния има минимален растеж от 1%.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

Разходите за персонал се увеличават с 32% от 2008 г. до 2012 г., докато броят на заетите остава сравнително стабилен въпреки кризата – близо половин милион души работят в сектор „търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“. Въпреки това, заплатите в сектора остават по-ниски от средните за страната. През последното десетилетие се наблюдава постепенна промяна на структурата на потребление като се увеличава делът в продажбите на големите (често международни) вериги супермаркети и хипермаркети, както и концентрация на търговски предприятия в моловете. Не може да се очаква бързо възстановяване от спадовете в периода на кризата, а по-скоро плавно и постепенно развитие на сектора в средносрочна перспектива.

3. Секторна мрежа Търговия

Секторна мрежа „Търговия“ обхваща три професионални направления: (1) ТЪРГОВИЯ НА ЕДРО И ДРЕБНО; (2) МАРКЕТИНГ И РЕКЛАМА и (3) ПРИЛОЖНА ИНФОРМАТИКА. За целите на настоящия проект в тази секторна мрежа са разгледани пет училища, представени в таблицата по-долу.

№	Област	Община	Населено място	Име на училището
1.	Варна	Варна	Варна	Варненска търговска гимназия „Георги Стойков Раковски“
2.	Кюстендил	Дупница	Дупница	Професионална гимназия "Акад. Сергей П. Корольов"
3.	Смолян	Смолян	Смолян	Професионална гимназия по икономика "Карл Маркс"
4.	Кюстендил	Кюстендил	Кюстендил	Професионална гимназия по икономика и мениджмънт "Йордан Захариев"
5.	Ямбол	Ямбол	Ямбол	Професионална гимназия по икономика "Георги Стойков Раковски"

От посочените в списъка училища Професионална гимназия по икономика "Георги Стойков Раковски" в Ямбол не е подала данни при набирането на информация за ЕСУПО. Предложеният анализ на данните и препоръки по отношение на училищата в тази секторна мрежа не би следвало автоматично да се приписват на тази гимназия.

В професионалните гимназии по проекта, включени в секторна мрежа „Търговия“, през 2013 година¹ се обучават 2 640 ученици в специалности в областта на търговията и икономиката. В тези гимназии работят 273 учители, от които 24% са учителите по ПО. Съотношението ученици на един учител е 9,7 – над средното за всички включени в изследването 20 секторни мрежи – 8,95.

Средният брой на учениците в гимназиите, включени в проекта, в тази секторна мрежа, е по-висок от средния за всички секторни мрежи и достига 528 ученици (средно за всички секторни мрежи този брой е 466) и на практика сред изследваните училища в Секторна мрежа „Търговия“ няма професионални гимназии с по-малко от 350 ученици.

Около 47% от преподавателите в гимназиите, включени в тази секторна мрежа, са на възраст над 50 г. Това е незначително по-висок дял от средния за 20-те секторни мрежи (44%).

4. Анализ, основан на индикаторите за измерване на ефективността.

Анализът следва логиката на идентифицираните в рамките на проекта индикатори за измерване на ефективността на професионалното образование, за които в рамките на проведеното изследване, част от системата за ефективно управление на професионалното образование, бяха събрани данни.

Данните за професионалните гимназии, включени в проекта и разпределени във двадесет секторни мрежи, са съпоставени и анализирани с данните за професионалните гимназии, които бяха обхванати в анкетно проучване, част от системата за ефективно управление на професионалното образование. За да могат да бъдат направени тези сравнения и да бъде коментирано представянето на училищата в секторната мрежа, бе извършен анализ на данните на всички професионални гимназии, включени в анкетното проучване. Трябва да се има предвид, че не за всички индикатори има данни за всички училища и съвкупността, която реално е използвана при пресмятането на отделни индикатори, може да варира с разлика от няколко десетки училища. Училищата, за които са събрани и анализирани по голямата част от данните, са 317, като в тази бройка са включени и 112 училища, участващи в проекта, за които има събрани достатъчно данни.

В анализите по секторни мрежи и в бенчмаркинг анализа са ползвани основно два типа графики – хистограми и боксплотове. Хистограмите илюстрират отговори на въпроси в скалите, в които те оригинално са зададени на анкетираните и кодирани. Основно са използвани пет и шестстепенни рангови скали с ясно определена посока, в която оценките се подобряват/влошават. Боксплотове илюстрират разпределението по секторни мрежи на точкови оценки от 0 до 100, които се използват в ЕСУПО. Тези точкови оценки са калкулирани на базата на разнообразие от социологически и административни данни, като точната

¹ справка на Админ Софт за 2013 г.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

дефиниция на всеки индикатор и методът на изчисление са дадени в приложение. При боксплотовете, както е обичайно, кутиите показват 25-тия (отдолу) и 75-тия (отгоре) перцентил. Напечените линии отдолу и отгоре показват границата, отвъд която са разположени екстремните стойности (съответно минимум – отдолу и максимум - отгоре). Отвъд тези граници като точки са показани конкретни екстремни стойности – професионални гимназии с необичайно ниски или необичайно високи оценки. За удобство на визуалното сравнение всички графики по секторни мрежи, заедно с графика на обобщаващите стойности за съвкупността, са дадени на обща дъска.

Данните за секторна мрежа „Търговия“ в приложените фигури са означени с номер 2. За да могат да бъдат представени визуално данните за всички секторни мрежи в сравнителен план, секторните мрежи са означени с номера, както е посочено по-долу²:

СЕКТОРНА МРЕЖА 1 ИЗКУСТВА

СЕКТОРНА МРЕЖА 2 ТЪРГОВИЯ

СЕКТОРНА МРЕЖА 3 БАНКИ И СЧЕТОВОДСТВО

СЕКТОРНА МРЕЖА 4 АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЙНОСТИ

СЕКТОРНА МРЕЖА 5 ЕЛЕКТРОНИКА

СЕКТОРНА МРЕЖА 6 МАШИНОСТРОЕНЕ

СЕКТОРНА МРЕЖА 7 ЕЛЕКТРОТЕХНИКА

СЕКТОРНА МРЕЖА 8 ЕНЕРГЕТИКА

СЕКТОРНА МРЕЖА 9 ХИМИЧНИ ТЕХНОЛОГИИ

СЕКТОРНА МРЕЖА 10 ТРАНСПОРТ

СЕКТОРНА МРЕЖА 11 ХРАНИТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ

СЕКТОРНА МРЕЖА 12 ТЕКСТИЛ, ОБЛЕКЛО, ОБУВКИ И КОЖИ

СЕКТОРНА МРЕЖА 13 ДЪРВЕСИНА, ХАРТИЯ, ПЛАСТМАСИ И
СТЪКЛО

СЕКТОРНА МРЕЖА 14 СТРОИТЕЛСТВО

СЕКТОРНА МРЕЖА 15 СЕЛСКО И ГОРСКО СТОПАНСТВО

СЕКТОРНА МРЕЖА 16 ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

СЕКТОРНА МРЕЖА 17 ФРИЗЬОРСТВО И КОЗМЕТИКА

СЕКТОРНА МРЕЖА 18 ХОТЕЛИЕРСТВО

СЕКТОРНА МРЕЖА 19 РЕСТОРАНТЪОРСТВО

СЕКТОРНА МРЕЖА 20 ТУРИЗЪМ И СПОРТ

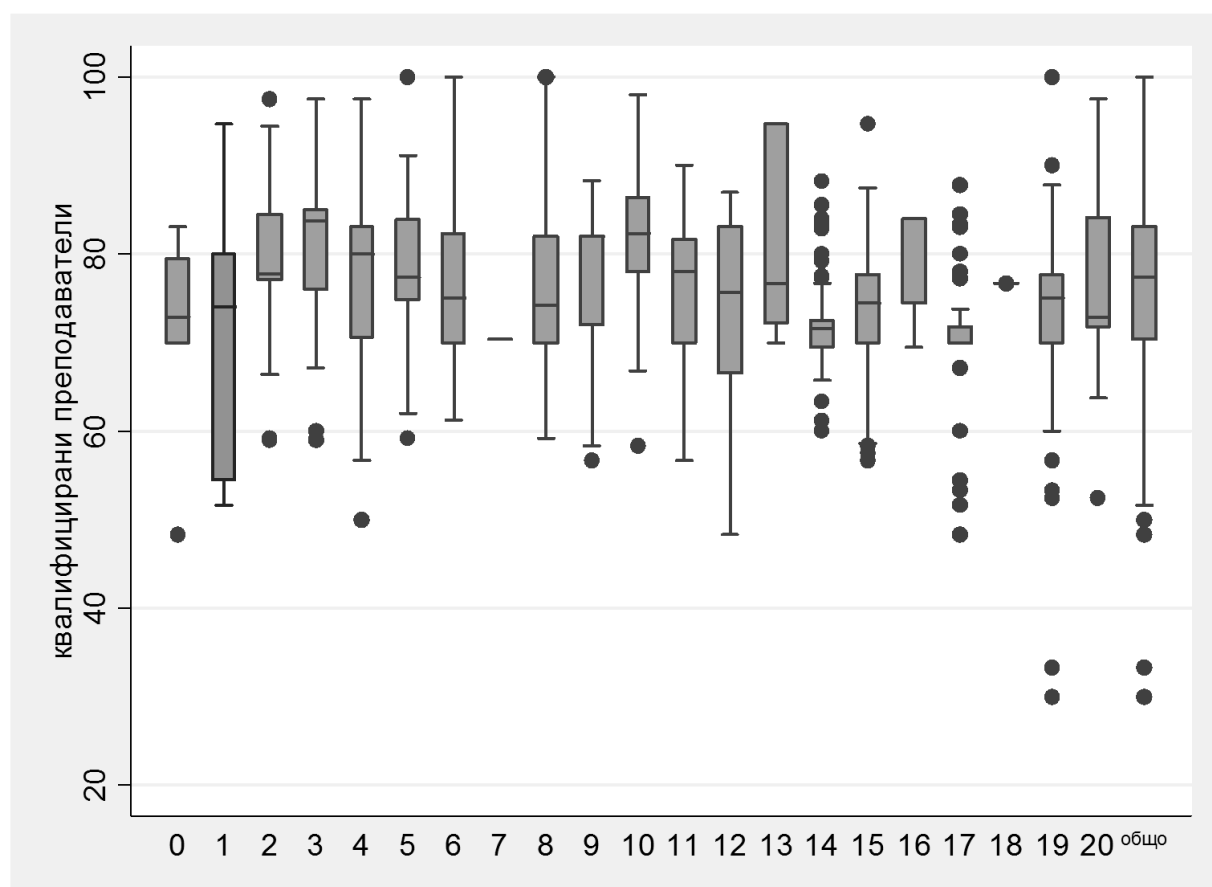
² С 0 са означени училищата, за които има налични данни, но не е посочена секторна мрежа

Индикатори от група 1: Създадени условия за придобиване на професионална квалификация чрез налична нормативна база, институционална база, материално-техническа база, осигуреност с педагогически кадри, финансово обезпечаване.

Степен на осигуряване на квалифицирани преподаватели по преподаваните професии и специалности

Това е комплексен индикатор, построен въз основа на данни от Информационната система на образованието. Изчислява се чрез претеглено сумиране на % учители по професионална подготовка в училищата, които а) отговарят на изискванията за заемане на длъжността с тегло 0.5, б) отговарят на изискванията за преподаване по всички предмети, които преподават с тегло 0.2, в) преподават теория и имат придобита професионално-квалификационна степен с тегло 0.2 и г) са преминали поне 1 курс за обучение в последните 3 години (след 2011 г.).

Фигура 1. Дял на квалифицираните преподаватели в секторна мрежа „Търговия“ и в професионалното образование като цяло.

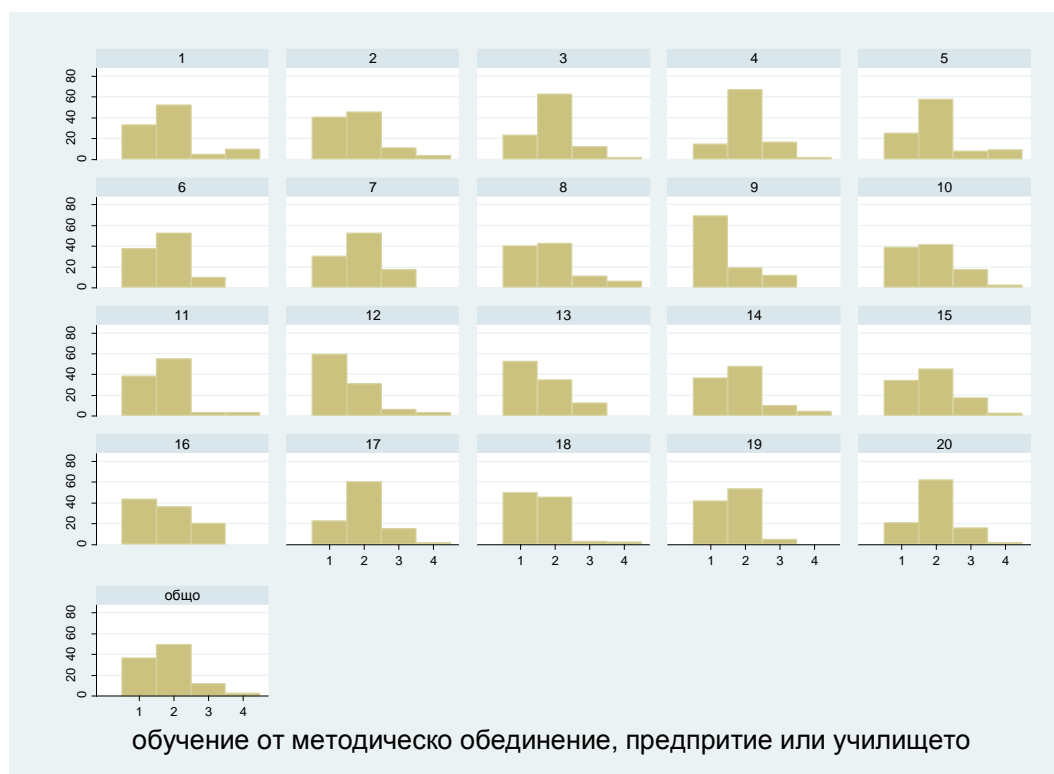

По отношение на дела на квалифицираните преподаватели (Фигура 1) секторна мрежа „Търговия“ (категория 2) почти съвпада със средните стойности за професионалното

образование в България (категория „общо“) и не се наблюдава твърде голямо разсейване на данните по училища. Едно от наблюдаваните професионални училища в рамките на проекта получава малко по-ниска оценка по този показател на фона на останалите. Въпреки това оценката му е приблизително 60 точки, което като най-долен перцентил не би следвало да се интерпретира негативно. Де факто това е една от четирите мрежи в страната, при които училището в най-горния перцентил е оценено с приблизително максималните 100 точки. Наблюдаваните в рамките на проекта, както и голямата част от всички училища, причислени към тази секторна мрежа, успяват да привлекат учители, които да отговарят в значителна степен на посочените изисквания за квалификация.

Както показват данните за учителите в цялото професионално образование, сред учителите в секторна мрежа „Търговия“ има много, които не са участвали в обучение за повишаване на квалификацията. Отзивите по секторни мрежи са много сходни и като цяло показват, че участвалите в подобни обучения са доволни и от гледна точка на учителите обученията са полезни (хистограма 2, Фигура 2 и Фигура 3) .

Фигура 2. Участие в обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано от методическо обединение, от предприятие-партньор или по проект на училището

Фигура 3. Обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано в рамките на проекти по национални, европейски и други международни програми

Приблизително 37% от учителите в секторна мрежа „Търговия“ не са участвали в обучения, организирани от методическо обединение, от предприятие-партньор или по проект на училището. Делът на онези, които не са участвали в обучения, организирани в рамките на национални, европейски или международни програми, е сравнително нисък спрямо останалите мрежи - 38% (като цяло 44% от учителите не са участвали в такова обучение).

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

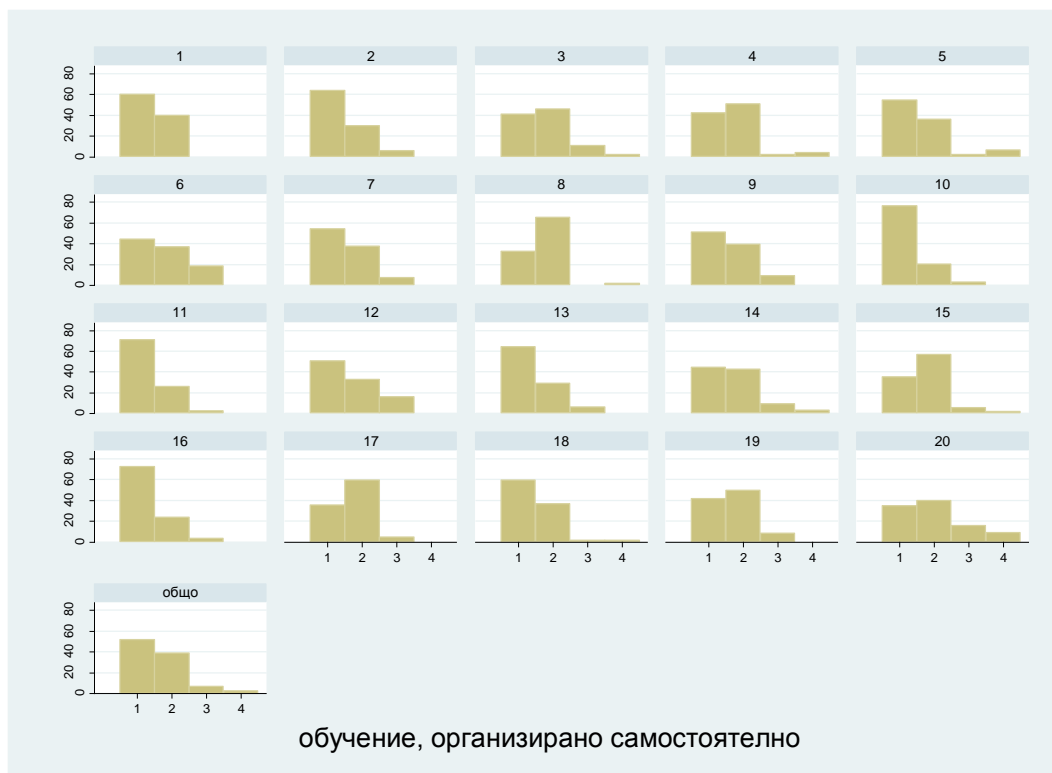

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

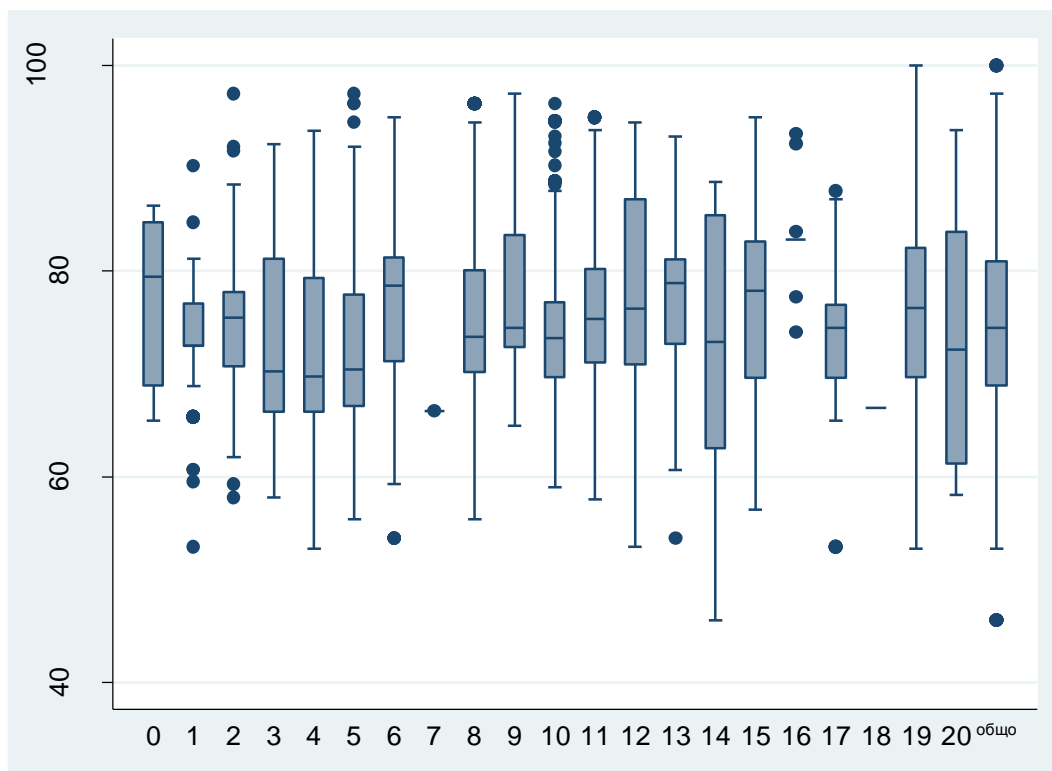
Фигура 4. Участие в обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано самостоятелно

Обученията, които учителите са организирани самостоятелно, за да повишат своята квалификация (Фигура 4), са най-редки. В секторна мрежа „Търговия“ около 23% от учителите са участвали в такова обучение и като цяло удовлетвореността от тази самостоятелна форма за повишаване на квалификацията е изключително висока.

Управление на училището в секторна мрежа „Търговия“

Фигура 5. Оценка на системата за управление и взимане на решения в училището според учениците

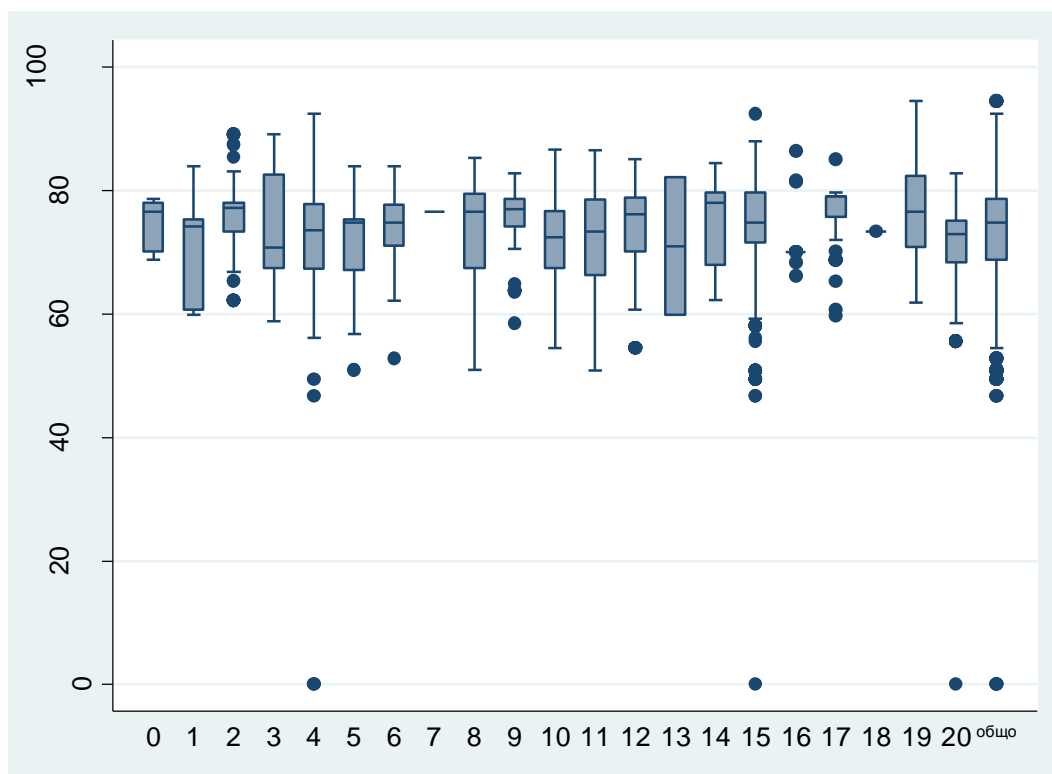
Дадената оценка от учениците за управлението на училищата в секторна мрежа „Търговия“ (категория 2) е малко по-висока от медианата за всички професионални гимназии. Половината от всички училища, асоциирани към тази секторна мрежа, са получили оценка над 70 точки от учениците за управленските подходи в училището и в тези граници са и оценките на наблюдаваните в рамките на проекта на МОН професионални гимназии. В секторната мрежа има и екстремно висока подкрепа за три от училищата от страна на учениците. От друга страна обаче има две професионални гимназии с екстремно ниска подкрепа (под 60 точки). Въпреки това може да се приеме, че отношението на учениците като цяло е положително и значителната част учениците в тази секторна мрежа подкрепят училищните ръководства и техните решения.

Индикаторът измерва степента на постигнатите резултати в областта на управлението на училището. Формира се от отговорите на въпроси, зададени на учениците при провеждане на анкетното проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование

Оценката на учителите за управлението на професионалните гимназии в секторна мрежа „Търговия“, представена по-долу, се базира също на оценка по скала от 0 до 100 от проучване

сред учителите за удовлетвореността от управлението на училището и по-конкретно системата за управление и взимане на решения в училището.

Фигура 6. Оценка на учителите за системата за управление и взимане на решения, организацията на работния процес

Оценката на учителите за училищното управление (Фигура 6, категория 2) е сходна с тази на учениците в същата секторна мрежа, като дори се наблюдава консенсус в екстремните разпределения.

Анализът на компонентите на този индикатор показва, че като цяло учителите разбират и подкрепят процедурите за взимане на решения в училището. Степента на установяване на практики за участие на учителите във взимането на решения на училищно ниво (Фигура 7) е индикаторът, който показва, че има нужда тези практики да се развиват и установяват като част от демократичното управление в училището и управленския инструментариум. Скалата на оценките от отрицателна към положителна нараства от ляво на дясно, а нулевата стойност отбелязва неотговорилите. На фона на положителните оценки за участието на учителите все още има училища, в които тези мерки не се ползват с подкрепата на всички учители.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

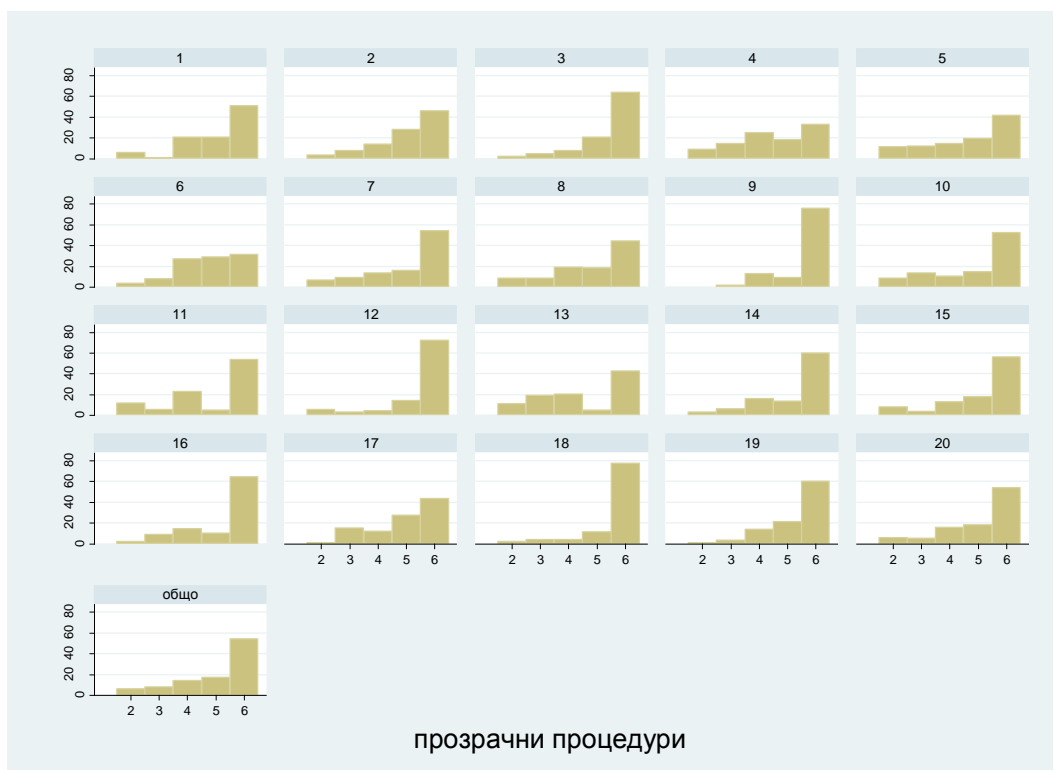

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

Фигура 7. Практика за допитване до мнението на учителите при взимането на важни управленски решения

Фигура 8. Наличие на ясни и прозрачни процедури по секторни мрежи

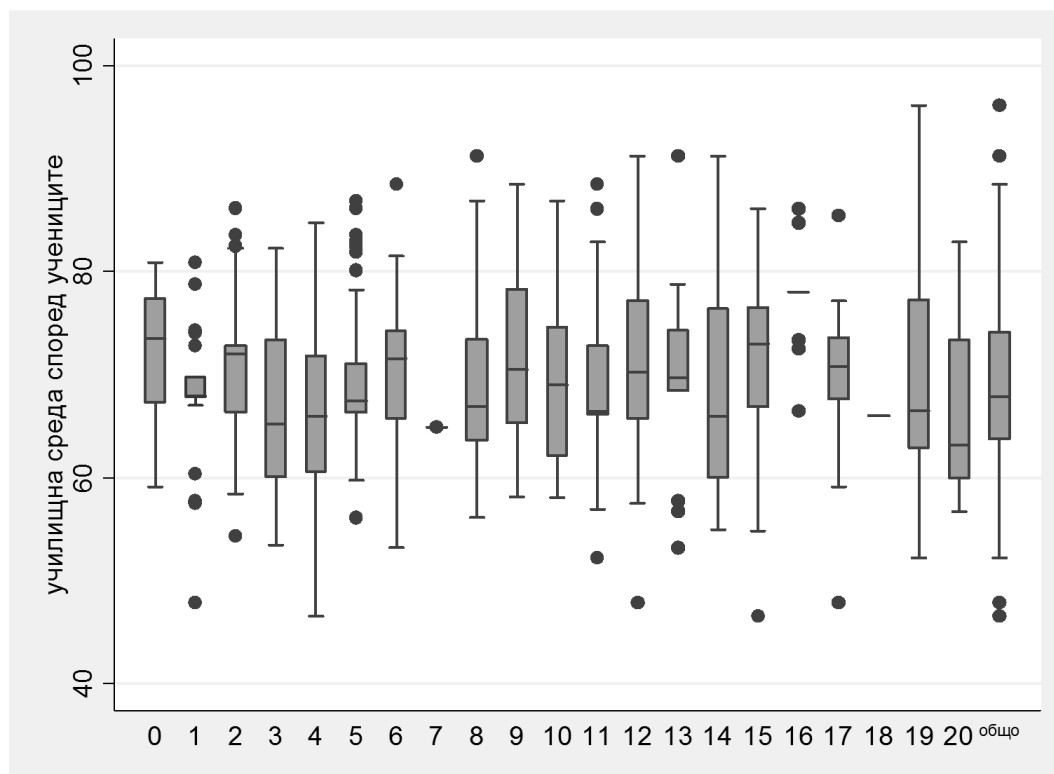
Училищна среда

Оценката на училищната среда е комплексен индикатор, който включва отговорите на въпроси при провеждането на анкетното проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование, засягащи материално-техническата база, социално-битовите условия, сигурността и дисциплината в училището.

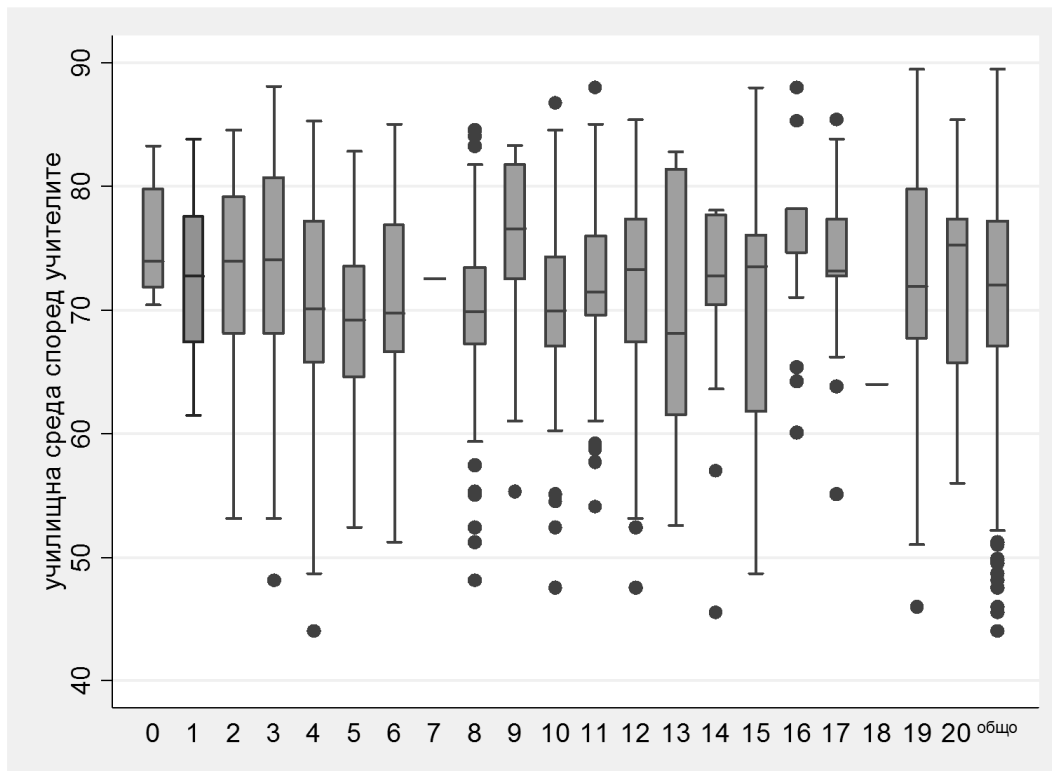
На фона на мнението на учениците от професионалното образование (Фигура 9) за средата, в която учат и прекарват част от дните си, с медиана малко под 70 точки, оценката на учениците в секторна мрежа „Търговия“ (категория 2) е над тази стойност. Прави впечатление, че само едно от училищата е оценено по-ниско от учениците и попада в най-ниските 25% (зоната под сивия правоъгълник) от оценките в тази секторна мрежа. От професионалните гимназии, които са включени в проекта, цели три получават изключително високи оценки от учениците – над 80 точки.

По-ниските оценки на професионалните гимназии, които наблюдаваме в рамките на проекта, се базират на недоволство от социално-битовите условия, които предоставят училищата. По-конкретно негативна оценка събират наличието на място за хранене и качеството на храната, предлагана в училището и наличието и условията в училищните обществения.

Фигура 9. Оценка на училищната среда от учениците

Фигура 10. Оценка на училищната среда според учителите

Оценката на училищната среда, базирана на отговорите на учителите от секторна мрежа „Търговия“, е значително по-висока както спрямо учениците, така и спрямо медианата за всички професионални гимназии. Оценките на учителите се ранжират в диапазон от около 10-15 точки, което е белег за относителен консенсус по отношение на училищната среда.

Възможността за използване на съвременна компютърна техника и интернет в часовете е един от компонентите на този индикатор (Фигура 11). Като цяло училищата в секторна мрежа „Търговия“ приличат както на повечето останали секторни мрежи, така и на средните стойности за страната в това отношение. Скалата е с нарастващи положителни оценки от ляво на дясно³ и дава ясен сигнал, че учителите са по-скоро доволни от осигуреността и възможността за работа с компютри и информационни технологии. На този факт трябва да се обърне внимание, доколкото информационните технологии са основна част от оборудването при практикуването на повечето професии.

³ С „0“ са отбелязани неотговорилите

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

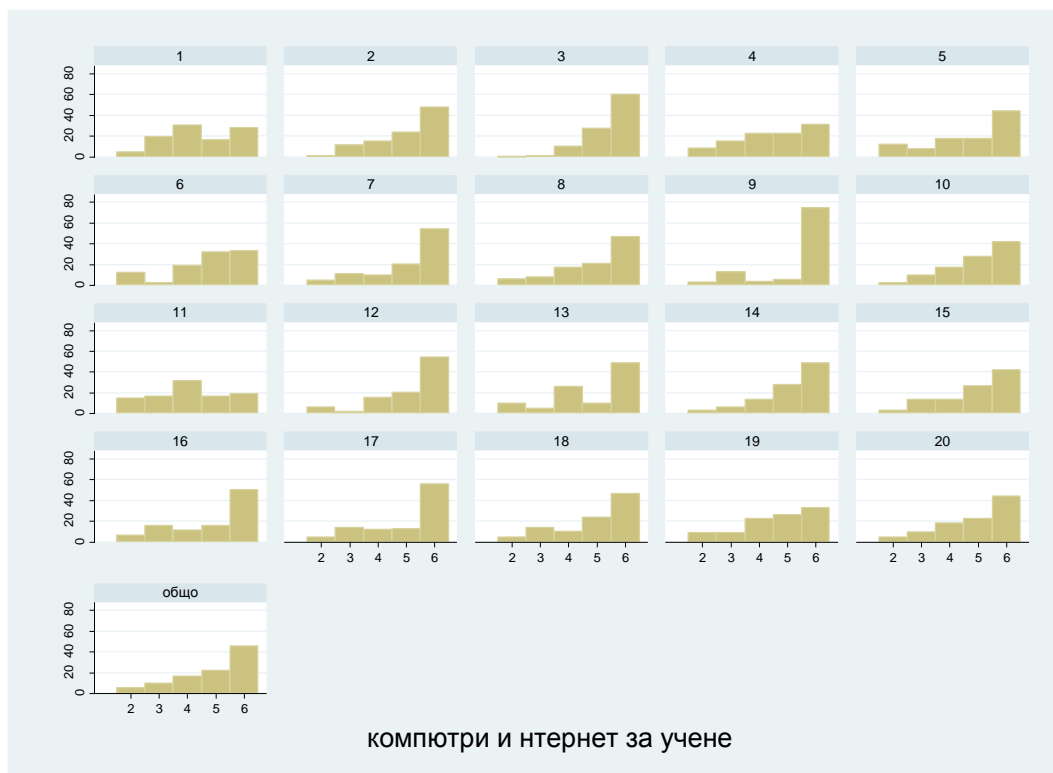

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

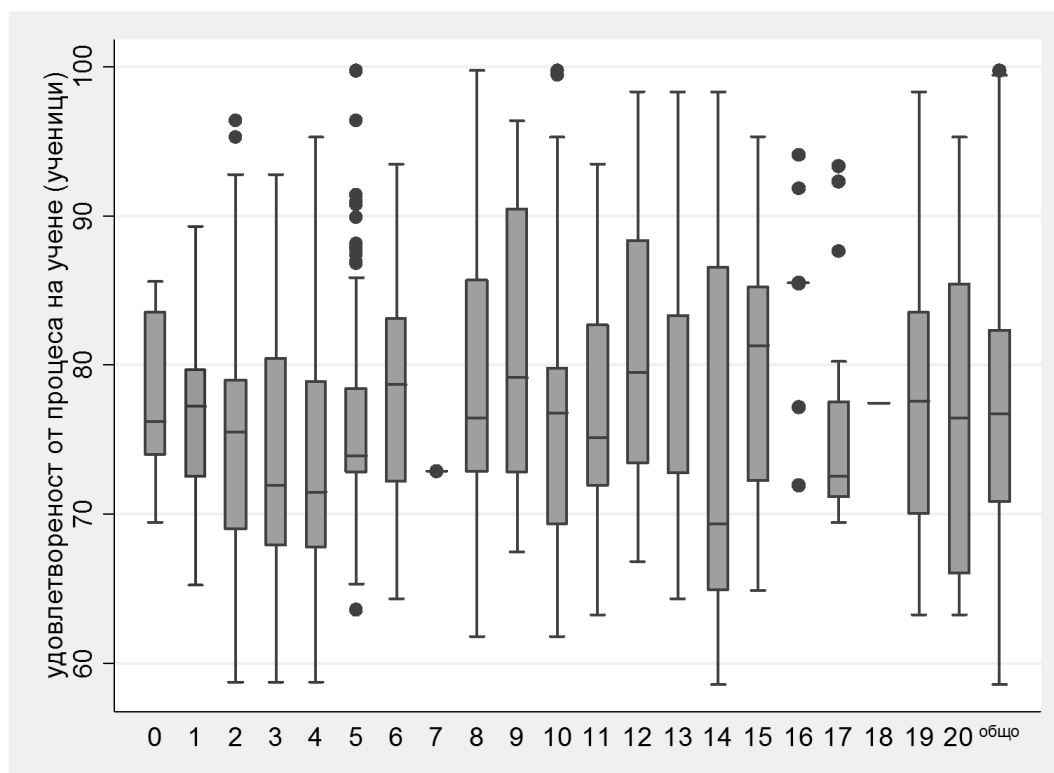
Фигура 11. Наличие на съвременни компютри с достъп до интернет, използвани в часовете

Организация на учебния процес и оценяването

Индикаторите се базират на оценка по скала от 0 до 100 при провеждане на анкетното проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред ученици и учители за удовлетвореността от процеса на обучение и учене, в т.ч организацията на учебния процес, оценяването и индивидуалната работа с учителите в училището.

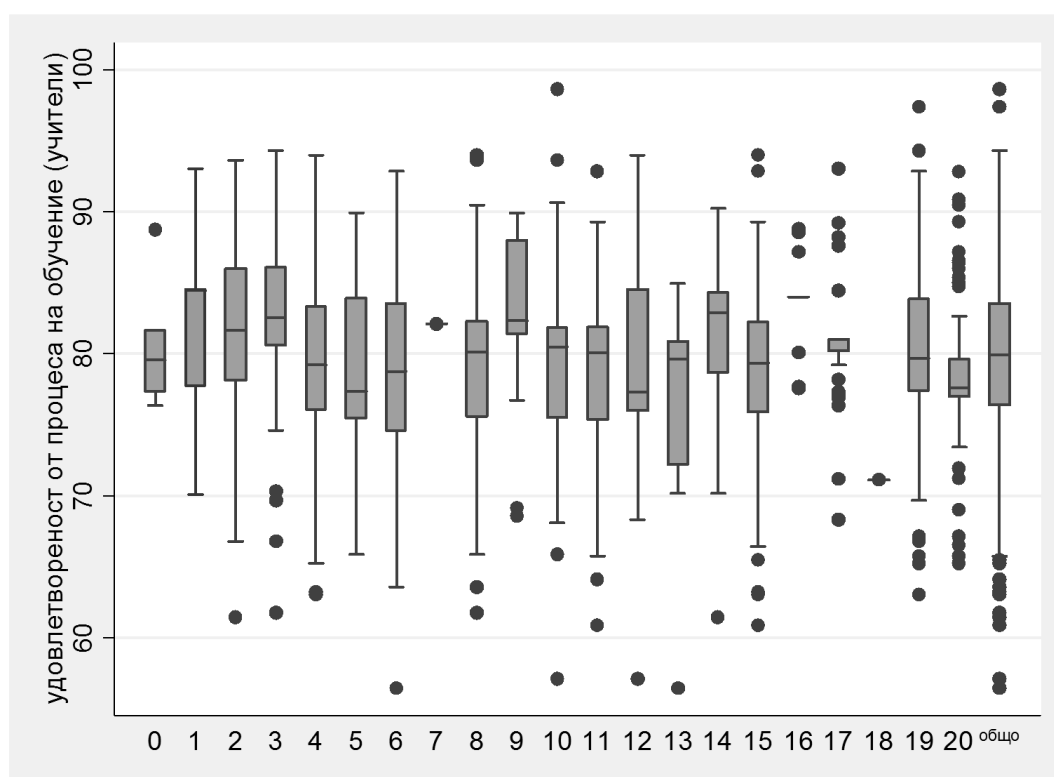
Фигура 12. Удовлетвореност от процеса на учене (ученици)

Удовлетвореността на учениците от организацията на учебния процес и обучението (Фигура 12) в секторна мрежа „Търговия“ (категория 2) е приблизително равна на медианата за цялото професионално образование и е около 75 точки от 100 възможни. Не се наблюдава значимо разсейване на резултатите по училища, с изключение на два екстремно положително оценени случая.

Удовлетвореността от процеса на обучение при учителите (Фигура 13) от секторна мрежа „Търговия“ (категория 2) се приближава много до средната (медиана) за цялото професионално образование и е над 80 точки от 100 възможни. Разсейването на оценките по училища е по-малко в сравнение с оценките дадени от учениците в тази секторна мрежа, но учителите са по-смели в даването на крайно негативни оценки, каквито получава едно от училищата, причислени към тази секторна мрежа. Трябва да се има предвид обаче, че тази „екстремност“ е в рамките на самата мрежа и като цяло оценката от над 60 точки следва да се счита по-скоро за добра.

Фигура 13. Удовлетвореност от процеса на обучение (учители)

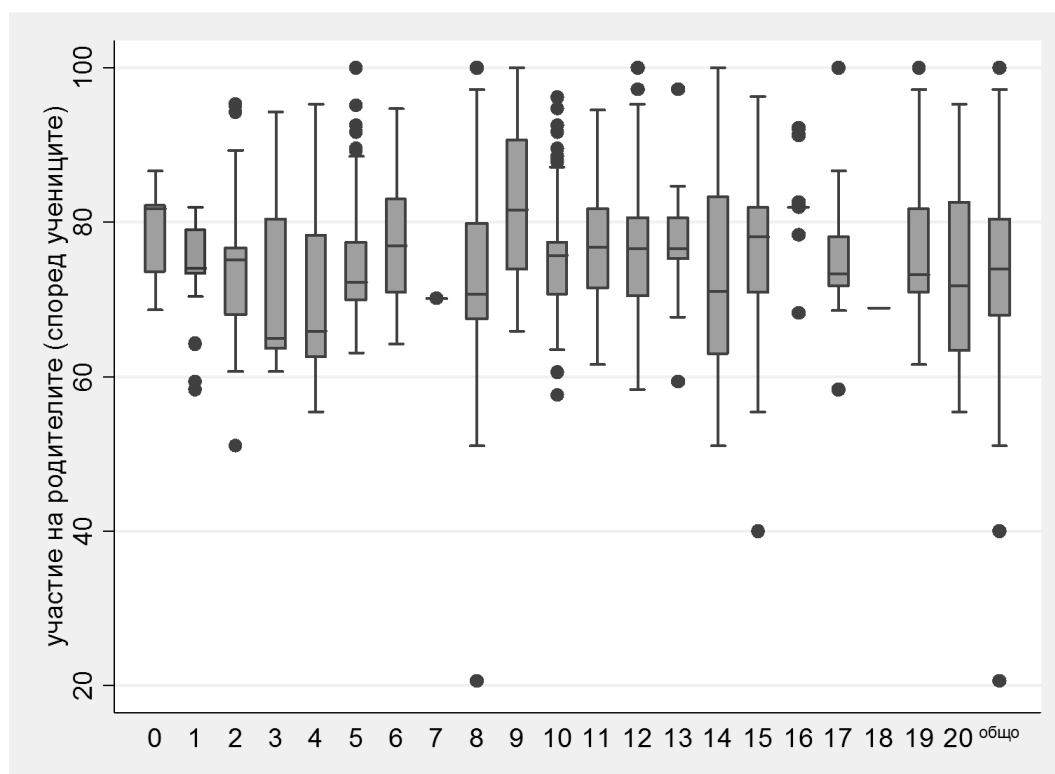
Партньорства и родителско участие

Индикаторът се базира на оценка по скала от 0 до 100 от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред учениците и учителите за удовлетвореността от развиваните от училището партньорства, в т.ч участието на родителите им в училищния живот.

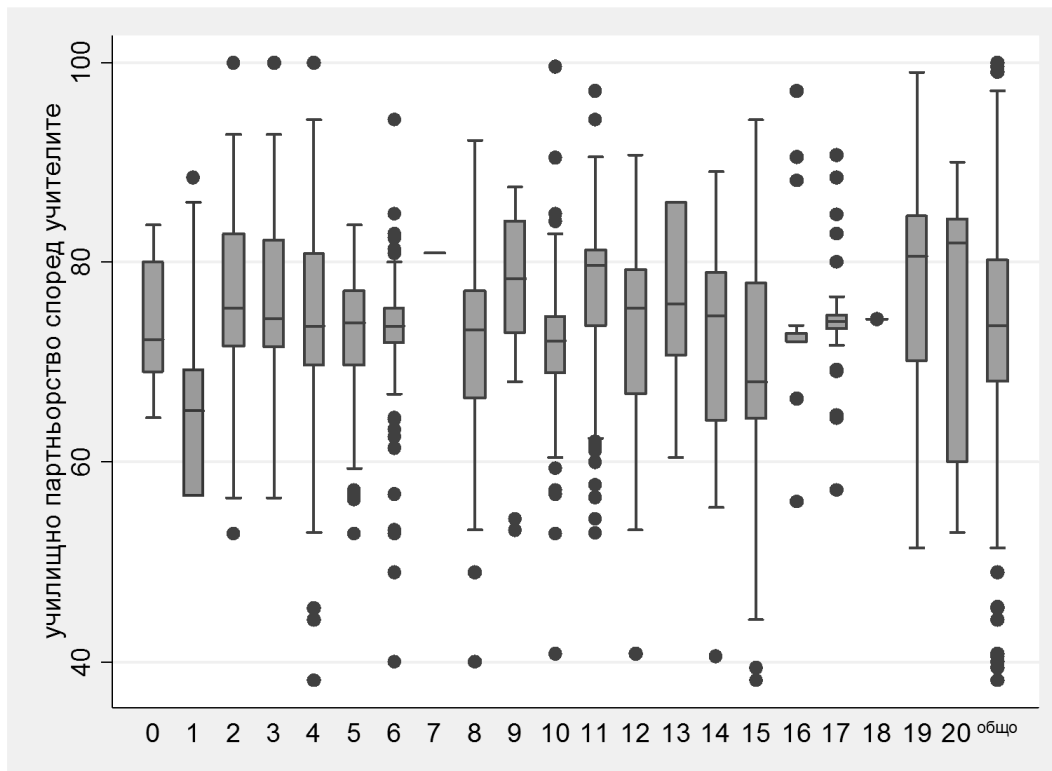
Като цяло за професионалните гимназии, причислени към тази секторна мрежа, усещането на учениците за развиваните партньорства и участието на родителите в училищния живот е по-позитивно от това на учителите. Средните оценки (медиани) дадени от учениците за

професионалните гимназии, причислени към секторна мрежа „Търговия“, са в интервала 75-85 точки, докато при учителите са в интервала 70-80 точки. Въпреки тази разлика, може да се каже, че има значимо съответствие в оценките на учителите и учениците, когато става дума за конкретни училища. Така само едно училище е оценено относително негативно – с около 50 точки. При учениците две от професионалните гимназии се намират в зоната на екстремно позитивните оценки (над 90 точки), а при учителите едното от тези училища дори е оценено с максималния възможен брой точки. Оценките за участието на родителите и за партньорствата на училището, предложени от учениците и учителите в тази секторна мрежа (категория 2), са представени по-долу, съответно на Фигура 14 (родителско участие) и Фигура 15 (партньорства). По-детайлният анализ на данните показва, че по-ниските оценки от учителите са основани на усещането за ниска ефективност на училищното настоятелство, докато отношенията с бизнеса при организиране на стажове и други съвместни инициативи са оценени позитивно.

Фигура 14. Участие на родителите в училищния живот според учениците

Фигура 15. Партньорство на училището с родителите, бизнеса и висшите училища според учителите

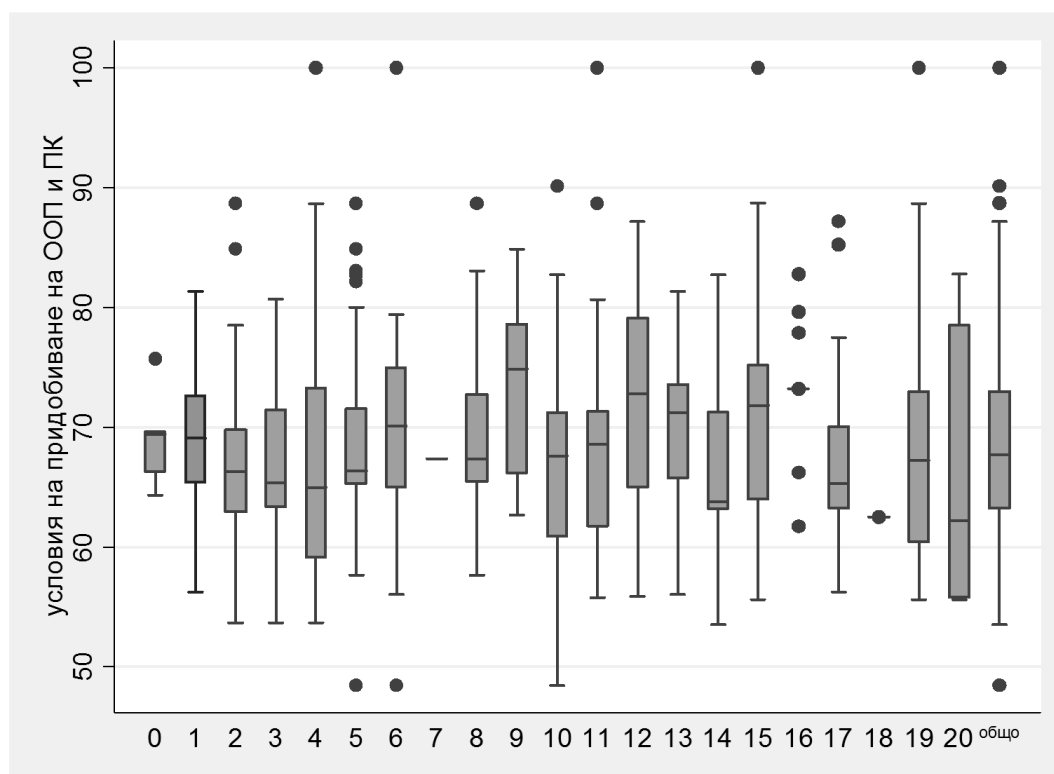
Удовлетвореност на учениците от условията за придобиване на професионална квалификация

Индикаторът се базира на оценка, базирана на данни от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование, дадена от учениците за удовлетвореността им от придобиваната общообразователна и професионална подготовка.

Оценките на учениците за придобиваните знания са малко по-умерени от оценките за училищата в рамките на останалите индикатори, разгледани до момента. Степента на удовлетвореност на учениците от условията за придобиване на общообразователна подготовка и професионална квалификация достига малко под 70 точки от 100 възможни, съизмерима е с медианата за останалите секторни мрежи, а максималните оценки за училищата в общия случай са малко над 80 точки. Разсейването на данните по училища може да се определи като умерено като се има предвид, че като цяло по този индикатор за цялата система на професионалното образование има значителни разлики.

На фона на дадените оценки в секторна мрежа „Търговия“ (категория 2, фиг. 16) професионалните гимназии, които участват в проекта, са получили оценка около средната от учениците. Всички професионални гимназии избрани за проекта получават оценка между 65 и 75 точки, които ги нареждат в групата на водещите училища, които предоставят според учениците добра общообразователна и професионална подготовка. Две от професионалните гимназии получават екстремно висока оценка в интервала между 85 и 90 точки.

Фигура 16. Степен на удовлетвореност на учащите от условията на придобиване на общообразователна подготовка и професионална квалификация

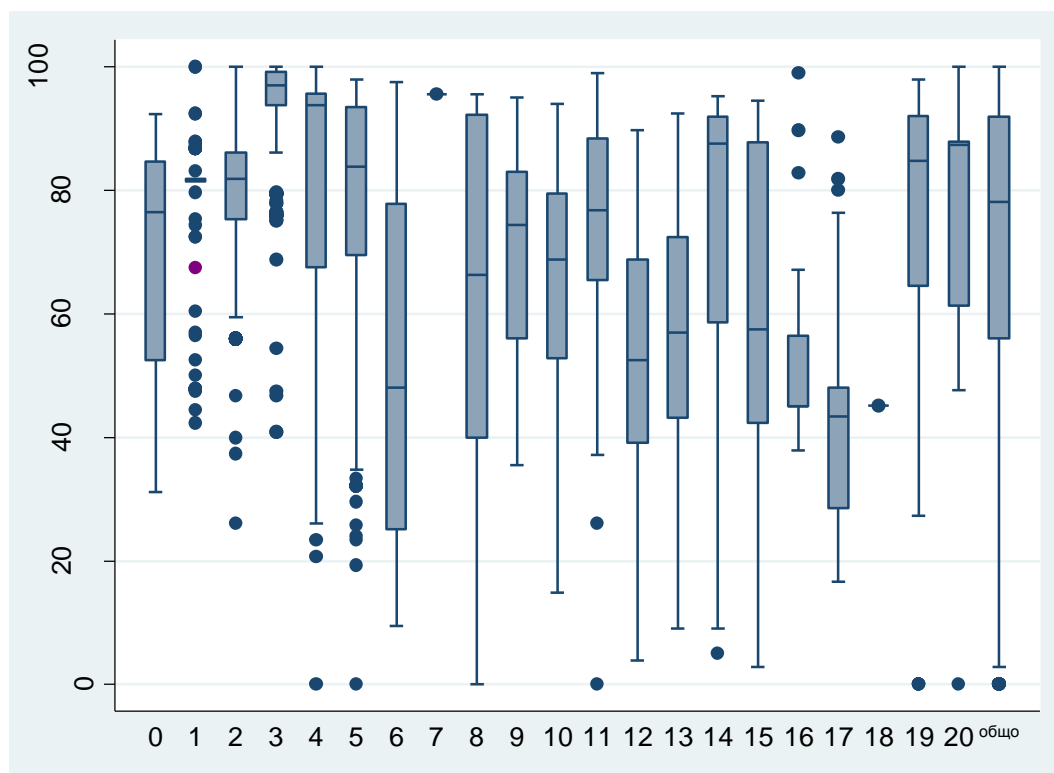

Индикатори от група 3. Реализация на гражданите, придобили професионална квалификация, в икономиката и други сфери на обществения живот

Тази група индикатори се базира на обективни данни за дела на учениците, които са положили успешно държавен зрелостен изпит (ДЗИ) и държавен изпит по професията (ДИП), за дела на отпадналите и дела на продължилите в следваща степен на образование, субективни индикатори за удовлетвореността на учениците от придобитата квалификация и субективни данни за удовлетвореността на представители на бизнеса. Тези индикатори са ключови за анализа на ефективността на училищата в професионалното образование.

Ученици, положили успешно Държавни зрелостни изпити и Държавен изпит по професията

Фигура 17. Дял на учениците, положили успешно Държавни зрелостни изпити

Данните за изчисляване на индикатора са от Информационната система на образованието и включва данни за ДЗИ за учебна година 2013/2014 (м. май) и данни за ДИП към юни 2014 г.

Индикаторът е изчислен на училищно ниво и показва процентен дял ученици от записаните в 12 клас, положили успешно двата изисквани по закон зрелостни изпита – по Български език и литература и по втори избираем от учениците предмет. В дела на учениците, положили успешно държавните зрелостни изпити, има съществени разлики между секторните мрежи, а също и между училищата в рамките на не малко от секторните мрежи⁴. Секторна мрежа „Търговия“ има един от високите проценти на успеваемост по този индикатор. В повече от половината професионални гимназии, причислени към тази секторна мрежа, над 80% от учениците се справят успешно с тези изпити. Вниманието би следвало да бъде насочено към училищата, които са под тези стойности с акцент към тези, в които под 50% от учениците успяват да се справят с преградата на зрелостните изпити.

От професионалните гимназии, селектирани за целите на проекта, данните показват изключително високи нива на успеваемост на ДЗИ – между 88% и 99%. Средната оценка от ДЗИ1 за професионалните гимназии в проекта е 4,44, а за ДЗИ2 е 4,38.

⁴ Например секторни мрежи с номера 8, 10, 12-15

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

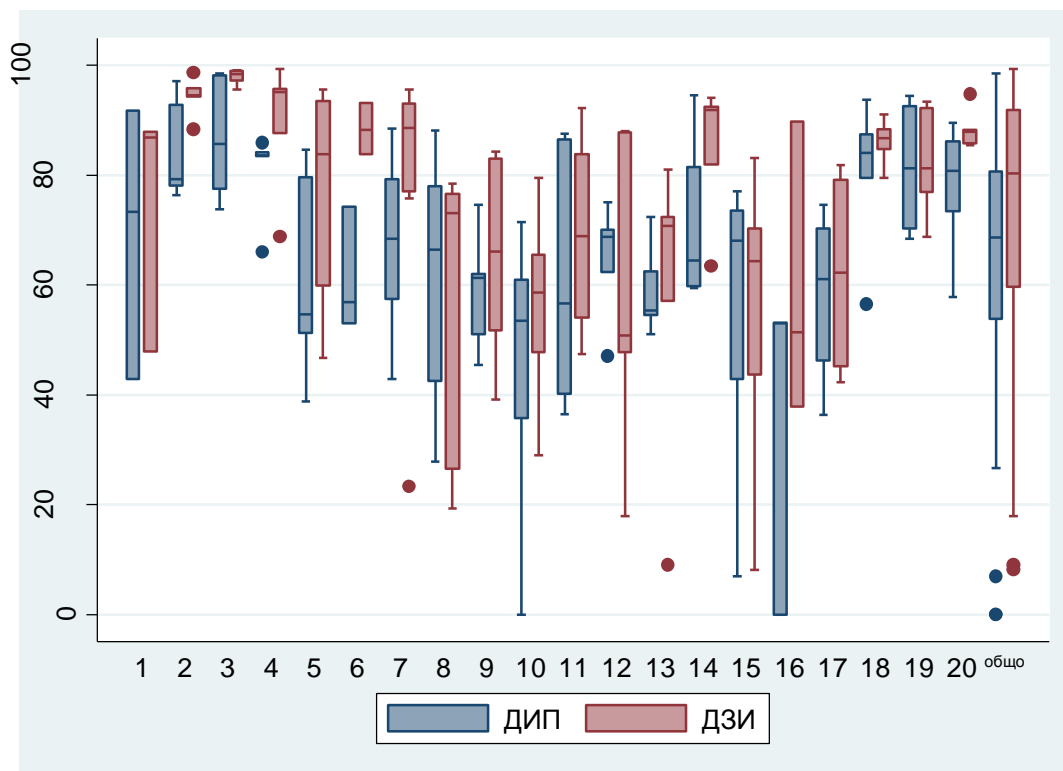

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

Като цяло за професионалното образование делът на успешно положилите държавните зрелостни изпити е по-висок от дела на успешно положилите държавния изпит по професията (ДИП). Както и при повечето професионални направления, този модел се наблюдава за секторна мрежа „Търговия“ (категория 2, фиг.18), в която делът на успешно положилите ДИП варира между 76% и 97%. Трябва да се подчертае обаче, че разликата при някои училища е статистически незначима и дори има такива, при които делът на положилите ДИП е по-висок от дела на положилите ДЗИ.

В левия сектор на категория 2 (Фигура 18) в синьо са представени данните за държавния изпит по професията, а непосредствено до тях в десния сектор и с червен контур са данните за държавните зрелостни изпити за секторна мрежа „Търговия“. Фигурата ясно демонстрира съществуващата разлика в секторната мрежа „Търговия“ между дела на учениците, успешно положили Държавния изпит по професията и Държавните зрелостни изпити и по-добри резултати при ДЗИ. Данните за ДИП също се характеризират с големи разсейвания по училища и особено внимание изискват данните за училища с много нисък дял на учениците, които са успели да го положат успешно – професионалните гимназии с най-лоши резултати се ранжират в диапазона между 58 и малко над 20% успеваемост.

Фигура 18. Дял на учениците, положили успешно държавните зрелостни изпити и държавния изпит по професията

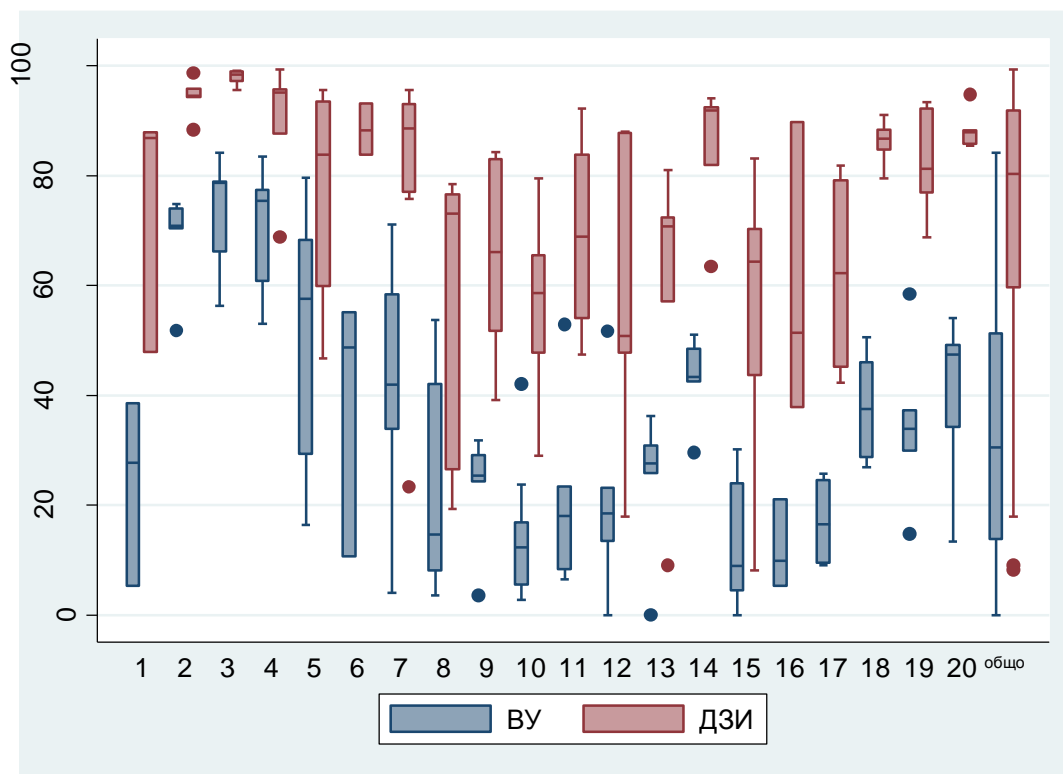

Данните за изчисляване на индикатора са от Информационната система на образованието и включва данни за ДЗИ за учебна година 2013/2014 (м. май) и данни за ДИП към юни 2014 г.

Трябва да се има предвид, че ниските резултати на учениците на ДИП биха могли да се дължат и на намерението им да не упражняват изучаваната в училището професия, а да продължат обучението си във висше училище. Анализът на общите данни за професионалното образование показва, че колкото по-голяма е разликата в резултатите на ДЗИ и ДИП, толкова по-голяма е вероятността за продължаване във висше образование, но също така има ясни тенденции в отделните секторни мрежи.

По отношение на наблюдаваните професионални гимназии в секторна мрежа „Търговия“ се вижда, че те са сред училищата, в които около 75% от учениците продължават във висше училище (категория 2, фиг. 19)

Фигура 19. Дял на явилите се на държавни зрелостни изпити и дял на продължилите във ВУ от училищата в проекта

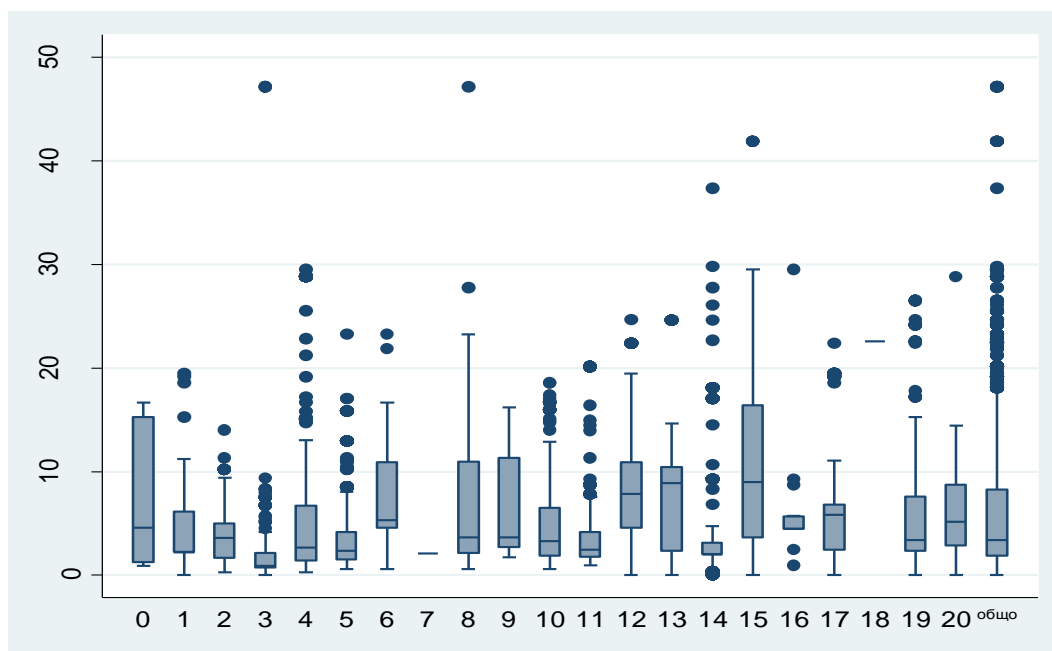

Отпаднали ученици

Данните за изчисляване на индикатора са на базата на данни от Информационната система на образованието. Информацията е за отпаднали от професионални паралелки за последната година, като за отпаднали се считат ученици, които са записани в клас, различен от 12-ти, през предишната учебна година (2012/2013) и не са записани в нито едно училище в нито една паралелка (вкл. общообразователна) за текущата учебна година (2013/2014).

В дела на отпадналите ученици по секторни мрежи (Фигура 20) има значими разлики. В секторна мрежа „Търговия“ (категория 2) отпадането от училище е умерено – медианата на секторната мрежа е под 5%. Въпреки това има 3 училища с дял на отпадналите ученици в диапазона 10-15%, на които следва да се обърне специално внимание.

Фигура 20. Дял на отпадналите ученици

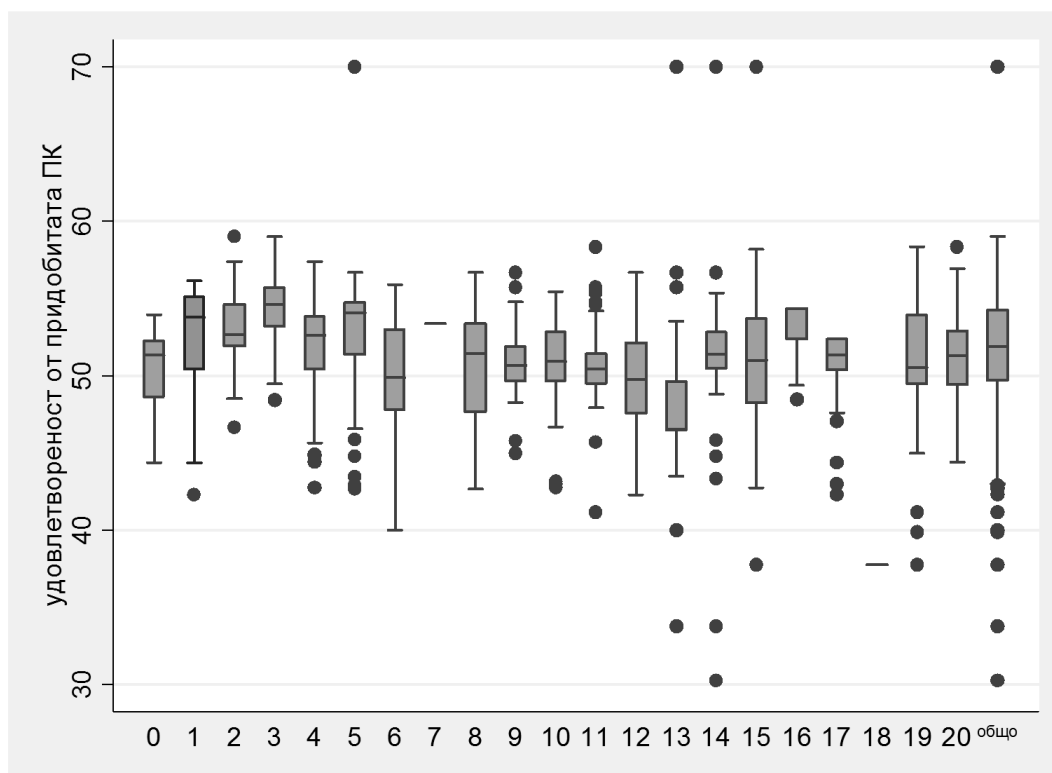

Удовлетвореност на учениците от придобиваната професионална квалификация

Индикаторът се базира на оценка по скала от 0 до 100 от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред учениците за удовлетвореността от придобитата професионална квалификация, в т.ч. отношението им към училището, плановете им за развитие след като го завършат и качеството на подготовката, която получават. Като цяло за системата на професионалното образование може да се каже, че удовлетвореността на учениците от придобиваната професионална квалификация (Фигура 21) не е много висока, а сред училищата има такива с много ниски показатели за удовлетвореност.

Удовлетвореността на учениците от придобиваната професионална квалификация в секторна мрежа „Търговия“ (категория 2) се доближава до средната за професионалното образование и е сравнима с умерената оценка в голямата част от останалите секторни мрежи. Оценките по училища са много близки и се наблюдават само две професионални гимназии, които са получили значително по-ниска или по-висока оценка. Въпреки това в никакъв случай не би следвало да се говори за „екстремно“ ниска или съответно „екстремно“ висока оценка. Обаче на фона на по-високите субективни оценки за училищата, средата, учителите и ученето и оценяването, които учениците дават, трябва да се подчертае, че усещането им за лична полза и добавена стойност от придобиваното образование е по-умерена.

Фигура 21. Удовлетвореност от придобитата професионална квалификация

Удовлетвореност на работодателите и характеристика на партньорствата им с професионалните гимназии

Оценката на работодателите за степента, в която новозавършилите професионално образование са готови да започнат работа по специалността, се базира на анализ на отговорите от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред работодатели за удовлетвореността от знанията и уменията на завършилите.

Данните за секторна мрежа „Търговия“ показват, че по-голямата част от анкетираните работодатели, които наемат хора от професионалните гимназии, смятат, че завършилите професионални гимназии „покриват изискванията за изпълнение на задачите си, но се нуждаят от допълнително наставничество на работното място“ - реалистичното очакване, което като минимум би трябвало да имаме към професионалното образование. Малка част от работодателите заявяват, че завършилите професионални гимназии „покриват всички изисквания за изпълнение на задачите си и нямат нужда от допълнителни обучения или наставничество“.

При тези нива на удовлетвореност на работодателите партньорството им с професионалните гимназии в секторна мрежа „Търговия“ е фокусирано върху дейности в посока осигуряване на работна ръка. В секторна мрежа „Търговия“ 75% от анкетираните работодатели заявяват, че наемат служители със средно професионално образование, 46% информират гимназиите за свободни работни места и същия дял работодатели заявяват, че предлагат работа на изявени студенти. Значително по-малък дял работодатели се ангажират с осигуряване на финансова подкрепа или предоставяне на оборудване (около 32%), едва 18% осигуряват допълнителна квалификация на преподавателите чрез наблюдение на работата на фирмата, а около 8% осигуряват стипендии за изявени ученици. 82% от анкетираните осигуряват база за стаж и/или учебни практики, а 40% заявяват, че мнението им е било търсено при изготвянето на учебните програми.

5. Провеждане на бенчмаркинг-анализ в рамките на секторните мрежи и определяне на еталони (стандарти) за сравнимост на постигнатите индивидуални, секторни и системни резултати по даден показател.

Бенчмарк анализът е направен с използване на методите за анализ на границата на ефективност. Анализирани единици са училища, групирани по секторни мрежи. За всяко училище е изчислен количествен показател за ефективността, посочено е мястото му в скалата на ефективност и са получени препоръки за подобрения по отделни индикатори. Наблюденията са коментирани на ниво секторни мрежи. Тъй като при анализа на ефективността общият контекст е решаващ за разбирането на ролята на отделните фактори, не

беше подходящо резултатите да се коментират изолирано от останалите. Направен е и анализ дали е подходящо референтни училища, от които може да бъде почерпен опит, да се търсят само в секторната мрежа или е добре това да става в цялата съвкупност от средни професионални гимназии. Съответният раздел може да бъде намерен в обобщения бенчмарк анализ.

6. Идентифициране на пропуски и проблемни моменти при въвеждането на ЕСУПО заедно с насоки и препоръки за тяхното коригиране.

Проблемните моменти при въвеждането на ЕСУПО, както и полезността на отделните индикатори, са разгледани в контекста на цялата система на средното професионално образование. Подбраните до момента индикатори са валидни за всички секторни мрежи и имат голямото предимство да позволяват сравнимост. Най-добре изпълняват тази функция индикаторите, които освен останалите си полезни свойства като релевантност, надеждност, измеримост, ниска чувствителност към незначителни промени в контекста, успяват да диференцират добре различните училища и различни съвкупности от училища, каквито са секторните мрежи. Затова най-подходящо е тези индикатори да бъдат разгледани за всички секторни мрежи едновременно. Съответният раздел може да бъде намерен в обобщения бенчмарк анализ.

Списък на фигурите в текста

Фигура 1. Дял на квалифицираните преподаватели в секторна мрежа „Търговия“ и в професионалното образование като цяло.....	6
Фигура 2. Участие в обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано от методическо обединение, от предприятие-партньор или по проект на училището.....	7
Фигура 3. Обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано в рамките на проекти по национални, европейски и други международни програми	8
Фигура 4. Участие в обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано самостоятелно	9
Фигура 5. Оценка на системата за управление и взимане на решения в училището според учениците	10
Фигура 6. Оценка на учителите за системата за управление и взимане на решения, организацията на работния процес	11
Фигура 7. Практика за допитване до мнението на учителите при взимането на важни управленски решения	12
Фигура 8. Наличие на ясни и прозрачни процедури по секторни мрежи.....	12

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

Фигура 9. Оценка на училищната среда от учениците	13
Фигура 10. Оценка на училищната среда според учителите	14
Фигура 11. Наличие на съвременни компютри с достъп до интернет, използвани в часовете ...	15
Фигура 12. Удовлетвореност от процеса на учене (ученици)	16
Фигура 13. Удовлетвореност от процеса на обучение (учители)	17
Фигура 14. Участие на родителите в училищния живот според учениците	18
Фигура 15. Партньорство на училището с родителите, бизнеса и висшите училища според учителите	19
Фигура 16. Степен на удовлетвореност на учащите от условията на придобиване на общообразователна подготовка и професионална квалификация	20
Фигура 17. Дял на учениците, положили успешно Държавни зрелостни изпити	21
Фигура 18. Дял на учениците, положили успешно държавните зрелостни изпити и държавния изпит по професията	23
Фигура 19. Дял на явилите се на държавни зрелостни изпити и дял на продължилите във ВУ от училищата в проекта	24
Фигура 20. Дял на отпадналите ученици	25
Фигура 21. Удовлетвореност от придобитата професионална квалификация	26